

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2018. gada 23. februārī Nr. 1-6/4

Satversmes tiesas priekšsēdētājam
tiesnesei Inetai Ziemelei
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Par viedokļa sniegšanu lietā Nr. 2017-23-01

[1.] Tiesībsargs ir saņēmis 2018. gada 17. janvāra vēstuli Nr.1-04/15-pav (reģistrēta 19.01.2017 ar Nr.19), kurai pievienots Satversmes tiesas tiesneses Inetas Ziemeles 2018. gada 16. janvāra lēmums. Ar minēto lēmumu Satversmes tiesas tiesnese Ineta Ziemele atzīst Latvijas Republikas tiesībsargu (turpmāk – tiesībsargs) par pieaicināto personu lietā Nr.2017-23-01 „Par Kriminālprocesa likuma 573. panta otrās un trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” un aicina izteikt viedokli par jautājumiem, kuriem pēc tiesībsarga ieskata varētu būt nozīme lietā. Vienlaikus tiesībsargam lūgts viedoklī īpaši paust nostāju saistībā ar apstrīdēto normu ietekmi uz personas iespējām realizēt savas pamattiesības.

Izvērtējot lēmumam pievienoto konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pieteikumu, tiesībsargs sniedz šādu viedokli.

[2.] Kriminālprocesa likuma 573.panta otrā un trešā daļa (turpmāk: apstrīdētās normas) nosaka, ka “jautājumu par nolēmuma pārbaudi kasācijas kārtībā izlemj Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta priekšsēdētāja norīkots tiesnesis. Lēmumu uzraksta rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams”. Savukārt atbilstoši Kriminālprocesa likuma 573.panta pirmajai daļai “nolēmumu tiesiskumu kasācijas kārtībā pārbauda tikai tādā gadījumā, ja kasācijas sūdzībā vai protestā izteiktā prasība pamatota ar Krimināllikuma pārkāpumu vai šā likuma būtisku pārkāpumu”.

No pieteicēja pieteikumā paustajiem faktiem izriet, ka ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas 2016.gada 14.jūnija spriedumu pieteicējs tika atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts Krimināllikuma 218.panta otrajā daļā un sodīts ar brīvības atņemšanas sodu uz diviem gadiem, bez mantas konfiskācijas, atņemot tiesības veikt uzņēmējdarbību uz trīs gadiem. No Pieteicēja par labu cietušajam Latvijas Republikai piedzīta kaitējuma kompensācija 334 536,70 *euro* apmērā. Par minēto spriedumu Pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību. Ar Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2017.gada 6.aprīļa lēmumu pirmās instances tiesas spriedums tika atstāts negrozīts. Savukārt Latvijas Republikas Augstākā tiesa 2017.gada 22.jūnijā paziņoja pieteicējam par atteikumu pārbaudīt nolēmuma tiesiskumu, jo kasācijas sūdzībā izteiktā prasība neesot pamatota ar Krimināllikuma pārkāpumu vai Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu. Pieteicējam tika izskaidrots, ka Augstākās tiesas lēmums nav pārsūdzams.

Pieteicēja ieskatā apstrīdētās normas nesamērīgi ierobežo personas tiesības uz taisnīgu tiesu (tiesības uz tiesas pieejamību, tiesības uz motivētu lēmumu un tiesības uz lietas koleģiālu izskatīšanu), kā arī nepanāk demokrātiskā sabiedrībā nozīmīgu mērķi – uzticību tiesu varai. Konstitucionālajā sūdzībā pieteicējs norāda, ka lēmums par atteikumu pārbaudīt nolēmuma tiesiskumu kasācijas tiesvedībā sniedz lietas galīgu noregulējumu, tādējādi pēc savas nozīmes un tiesiskām sekām tas būtu pielīdzināms spriedumam. Ņemot vērā, ka tiesības uz taisnīgu tiesu ir jāievēro visās tiesas procesa stadijās, valsts pienākums ir nodrošināt, lai jautājums par nolēmuma pārbaudi kasācijas kārtībā tiktu izlemts, ievērojot visus taisnīgas tiesas pamatprincipus, jo īpaši nodrošinot personas tiesības uz pieeju tiesai. Pieteicējs uzsver, ka jautājuma par nolēmuma pārbaudi kasācijas kārtībā vienpersoniska izlemšana nenodrošina tiesību uz taisnīgu tiesu elementu – objektivitāti. Salīdzinājumam pieteicējs ir vērsis uzmanību tiesnešu skaitam, kuri veic kasācijas sūdzības pieņemamības izvērtēšanu civilprocesā un administratīvajā procesā, kā arī tiesnešu skaitam apelācijas sūdzības pieņemamības izvērtēšanā administratīvā pārkāpuma lietās. Pieteicēja ieskatā lietu koleģiāla izskatīšana un vienbalsīgs lēmums ir uzskatāms par tiesību uz taisnīgu tiesu ievērošanas garantu. Vēršot uzmanību Kriminālprocesa likuma 573.panta trešajai daļai, pieteicējs norāda, ka no Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk: Satversme) 92.panta pirmā teikuma izriet personas tiesības uz motivētu lēmumu, ko nevar sasniegt ar tiesneša sastādīto rezolūciju. Apkopojot iepriekš minēto, secināms, ka pieteicēja ieskatā Kriminālprocesa 573.panta otrā un trešā daļa, ciktāl tā paredz tiesneša vienpersoniska lēmuma pieņemšanu rezolūcijas veidā, neatbilst Satversmes 92.panta pirmajam teikumam.

[3.] Satversmes 92.panta pirmais teikums nosaka, ka “ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā”. Tulkojot Satversmes 92.panta pirmo teikumu, Satversmes tiesa ir atzinusi, ka “tajā minētais jēdziens „taisnīga tiesa” ietver

divus aspektus, proti, „taisnīga tiesa” kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un „taisnīga tiesa” kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kurā lieta tiek izskatīta”¹. Attiecībā uz jēdziena taisnīga tiesa kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs tiesas process, Satversmes tiesa ir norādījusi, ka tas aptver vairākus elementus – savstarpēji saistītas tiesības. Tajā ietilpst, piemēram, tiesības uz pieeju tiesai, pušu līdztiesības un sacīkstes principi, tiesības tikt uzklautam, tiesības uz motivētu tiesas spriedumu, kā arī tiesības uz pārsūdzību².

Pieteicējs konstitucionālajā sūdzībā ir vērsis uzmanību trīs aspektiem, kas pieteicēja ieskatā nesamērīgi ierobežo viņa tiesības uz taisnīgu tiesu. Proti, saskatāms tiesību uz taisnīgu tiesu elementa – objektivitātes pārkāpums, tiesību uz lietas koleģiālu iztiesāšanu, kā arī tiesību uz motivētu tiesas nolēmumu pārkāpums. Jāatzīmē, ka pieteicēja izvirzītie argumenti ir cieši saistīti ar personas tiesību uz tiesas pieejamību nodrošināšanu. Ievērojot minēto, tiesībsargs savā viedoklī sniegs atsevišķu izvērtējumu katram no norādītajiem aspektiem.

Tiesībsarga ieskatā, lai no civiltiesību viedokļa izvērtētu jautājumu par iespējamo tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu, sākotnēji nepieciešams noskaidrot apstrīdēto normu izstrādes pamatojumu, kā arī tiesiskā regulējuma pilnveides attīstību.

[4.] Eiropas Civiltiesību tiesas praksē ir nostiprināts, ka no Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk: Konvencija) 6.panta neizriet valsts pienākums jebkuras kategorijas lietā nodrošināt iespēju to izskatīt vairākās instancēs, tostarp, kasācijas instances tiesā. Tomēr, ja valsts ir attiecīgu instanču tiesas izveidojusi, to darbībai ir jāatbilst Konvencijas 6.panta prasībām gan no tiesas pieejamības, gan no taisnīgas procedūras un citiem tiesību uz taisnīgu tiesu aspektiem³.

No apstrīdēto normu satura ir iespējams secināt, ka tās nosaka kārtību, kādā tiek vienīgi izlemts jautājums par kasācijas tiesvedības ierosināšanu vai atteikumu ierosināt kasācijas tiesvedību, izvērtējot lietas pieņemamības kritērijus.

Sākotnējā Kriminālprocesa likuma redakcijā, kas bija spēkā esoša līdz 2009.gada 1.jūlijam, Kriminālprocesa likuma 573.pantā bija tikai viena daļa, kurā bija noteikts, ka “Nolēmumu tiesiskumu kasācijas kārtībā pārbauda tikai tādā gadījumā, ja kasācijas sūdzībā vai protestā izteiktā prasība pamatota ar Krimināllikuma vai šā likuma būtisku pārkāpumu.” Minēto normu lasot kopā ar Kriminālprocesa likuma 582.pantu (likuma redakcijā, kas bija spēkā līdz 2009.gada 1.jūlijam), secināms, ka lēmumu par atteikšanos pārbaudīt nolēmuma tiesiskumu kasācijas kārtībā izskatīja Augstākās tiesas Senāts triju tiesnešu sastāvā, no kuriem viens ir sēdes priekšsēdētājs.

¹ Satversmes tiesas 2014.gada 3.aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2013-11-01 11.punkts.

² Satversmes tiesas 2017.gada 8.marta sprieduma lietā Nr.2016-07-01 28.1.punkts. Citēts pēc Satversmes tiesas 2010.gada 17.maija sprieduma lietā Nr.2009-93-01 8.3.punkta.

³ Eiropas Civiltiesību tiesas 2007.gada 22.marta spriedums lietā *Staroszyk v. Poland*, Nr.59519/00, 125.parágrāfs, Eiropas Civiltiesību tiesas 2007.gada 25.maija spriedums lietā *Dunayev v. Russia*, Nr.70142/01, 34.parágrāfs.

Kriminālprocesa likuma 573.panta otrā un trešā daļa tika iestrādāta ar 2009.gada 12.marta Grozījumiem Kriminālprocesa likumā⁴, un stājās spēkā 2009.gada 1.jūlijā. Minētie grozījumi papildināja Kriminālprocesa likuma 573.pantu šādā redakcijā:

"(2) Jautājumu par nolēmuma pārbaudi kasācijas kārtībā izlemj Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētāja norīkots senators (referents).

(3) Lēmumu uzraksta rezolūcijas veidā, un tas nav pārsūdzams."

Iepazīstoties ar likumprojekta izstrādes materiāliem, secināms, ka priekšlikumu iestrādāt minētās normas bija izteikusi Latvijas Republikas Saeimas Juridiskā komisija uz likumprojekta trešo lasījumu⁵. Tiesībsarga ieskatā kritiski ir vērtējama tādu priekšlikumu iesniegšana likumprojekta trešajam lasījumam, kas var būtiski ierobežot personas pamattiesības, konkrētāk, tiesības uz tiesas pieejamību. No likumprojekta anotācijas⁶, kā arī Saeimas sēdes stenogrammas, kurā tika izskatīts likumprojekts trešajā lasījumā⁷, nav pieejama informācija, kādēļ likumdevējs ir izšķīries, ka jautājumu par nolēmuma pārbaudi kasācijas kārtībā izlemj Senāta Krimināllietu departamenta priekšsēdētāja norīkots viens senators (referents), kā arī, kādēļ lēmums tiek pieņemts rezolūcijas veidā.

Savukārt ar 2013.gada 19.decembra Grozījumiem Kriminālprocesa likumā, kas stājās spēkā 2014.gada 1.janvārī, Kriminālprocesa likuma 573.panta otrajā daļā tika iestrādāts, ka:

"(2) Jautājumu par nolēmuma pārbaudi kasācijas kārtībā izlemj Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta priekšsēdētāja norīkots tiesnesis."⁸

Satversmes tiesas praksē ir nostiprināta atziņa, ka tiesības uz taisnīgu tiesu var tikt ierobežotas, lai nodrošinātu tiesu darbības efektivitāti⁹. Kasācijas instance pilda īpašu funkciju, un tai ir publiski tiesisks raksturs, kas vērsts uz tiesību normu vienveidīgu piemērošanu un iztulkošanu visā valstī¹⁰. Tādējādi tiesībsargs neapšaubā, ka leģitīmais mērķis likumā noteiktajam regulējumam par kasācijas sūdzības pieņemamības izvērtēšanu, ir nodrošināt strīdu ātrāku un efektīvāku izskatīšanu, mazinot Augstākās tiesas noslogotību ar tādu jautājumu izvērtēšanu, kas izlemjami pirmās un apelācijas instances tiesā.

⁴ Grozījumi Kriminālprocesa likumā Nr.51 (4037). Pieņemti: 12.03.2009., stājās spēkā: 01.07.2009. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/190010-grozijumi-kriminalprocesa-likuma>

⁵ Priekšlikumu tabula 3.lasījumam Grozījumiem Kriminālprocesa likumā Nr: 192/Lp9. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/9D782A22F3263686C225757000496437?OpenDocument>

⁶ Likumprojekta Grozījumi Kriminālprocesa likumā anotācija. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/2B26E9081FA5C037C225726E00291A38?OpenDocument>

⁷ Latvijas Republikas Saeimas 2009.gada 12.marta sēdes, kurā tika izskatīts likumprojekta Grozījumi Kriminālprocesa likumā (Nr.192/Lp9) 3.lasījumā, stenogramma. Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/28BC493027783F75C225757C0049E559?OpenDocument>

⁸ Grozījumi Kriminālprocesa likumā Nr.252 (5058). Pieņemti: 19.12.2013., stājās spēkā 01.01.2014. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/op/2013/252.1>

⁹ Satversmes tiesas 2010.gada 7.oktobra sprieduma lietā Nr.2010-01-01 12.2.punkts. Citēts pēc Satversmes tiesas 2005.gada 17.janvāra sprieduma lietā Nr.2004-10-01 8.4.punkta un 2005.gada 4.janvāra sprieduma lietā Nr.2004-16-01 8.2.punkta.

¹⁰ Satversmes tiesas 2003.gada 27.jūnija spriedums lietā Nr.2003-04-01 2.1.punkts, citēts pēc Satversmes tiesas pēc 2017.gada 11.oktobra sprieduma lietā Nr.2017-10-01 20.2.punkta.

[5.] Tiesības uz lietas izskatīšanu objektīvā tiesā

Tiesības uz taisnīgu tiesu ir uzskatāmas par nodrošinātām vienīgi tad, ja lietu izskata neatkarīga un objektīva ar likumu izveidota tiesa¹¹. Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē ir nostiprināta atziņa, ka tiesas (tiesneša) objektivitātes prasībai ir izvirzāmi divi nozīmīgi kritēriji – subjektīvais un objektīvais. Tiesas (tiesneša) subjektīvā neieinteresētība paredz, ka tiesai (tiesnesim) jābūt subjektīvi brīvam no personiskiem aizspriedumiem vai personiskās ieinteresētības lietas iznākumā. Savukārt tiesas (tiesneša) objektīva neieinteresētība nosaka, ka, lai neraugoties uz personisko attieksmi, nepastāv noteikti apstākļi, kas rada bažas par tiesas (tiesneša) objektivitāti, vai nepastāv juridiska rakstura šķēršļi, piemēram, ja tiesneša subjektīvā attieksme ir neitrāla, bet attiecīgo lietu viņš nevar skatīt likumā noteikto ierobežojumu dēļ¹².

Tiesnešu objektivitātes garantijas nostiprinātas arī likuma “Par tiesu varu” 14.pantā, atbilstoši kuram – tiesnesis nevar piedalīties lietas iztiesāšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ja ir citi apstākļi, kas rada šaubas par viņa objektivitāti, kā arī likumā “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” paredzētajos gadījumos. Pastāvot iespējamam objektivitātes principa pārkāpumam lietas izskatīšanā, tiesnesim sevi jāatstata. Savukārt, ja tiesnesis nav sevi atstājis, personas, kas piedalās lietā, var pieteikt noraidījumu tiesnesim.

No pieteicēja konstitucionālās sūdzības satura nav iespējams secināt, ka apstrīdētās normas pieļautu iespējamu Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta tiesneša tiešu vai netiešu ieinteresētību lietas iznākumā. Apstākļi, ka lēmumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu pieņem viens tiesnesis, nevarētu tikt uzskatīts par pietiekamu pamatu, lai konstatētu objektivitātes prasības pārkāpumu.

Izvērtējot pieteicēja konstitucionālajā sūdzībā paustos argumentus, secināms, ka minētais jautājums ir drīzāk izvērtējams no lietas koleģiālas iztiesāšanas aspekta.

[6.] Lietas koleģiāla iztiesāšana kā tiesību uz taisnīgu tiesu elements

Likuma “Par tiesu varu” 20.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka Latvijas Republikas tiesās lietas izskata koleģiāli, izņemot likumā noteiktos gadījumus, kad tiesnesis lietas var izskatīt arī vienpersoniski. Savukārt minētā panta otrajā daļā ir noteikts, ka koleģiāli izskatot lietas, tiesas sastāvā esošajiem tiesnešiem ir vienādas tiesības izlemt visus ar lietas skatīšanu saistītos jautājumus. Satversmes tiesas praksē ir nostiprināta atziņa, ka likumdevējam demokrātiskā tiesiskā valstī, pieņemot procesuālos likumus, ir rīcības brīvība noteikt attiecīgos procesos skatāmo lietu kategorijas, gan arī lemt par dažādu kategoriju lietu izskatīšanas kārtību¹³. Tāpat likumdevējam ir tiesības noteikt Augstākās

¹¹ Autoru kolektīvs prof. R.Baloža vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.,141.lpp.

¹² Autoru kolektīvs prof. R.Baloža vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013., 62.lpp.

¹³ Satversmes tiesas 2017.gada 11.oktobra sprieduma lietā Nr.2017-10-01 20.2. punkts

tiesas uzbūvi un kompetenci¹⁴. No minētā ir iespējams secināt, ka kriminālprocesuālā regulējuma noteikšanā likumdevējam ir plaša rīcības brīvība. Tajā pašā laikā jāatzīmē, ka likumdevēja rīcības brīvība nav absolūta, proti, tās robežas nosaka lietderības apsvērumi un tiesību uz taisnīgu tiesu būtība¹⁵. Ņemot vērā, ka likumdevējam ir tiesības noteikt pamattiesībām atbilstošu lietu izskatīšanas kārtību¹⁶, jautājums par lietas vienpersonisku iztiesāšanu, būtu jāvērtē tiktāl, ciktāl pastāv būtiskas atšķirības salīdzinājumā ar citām lietu kategorijām.

Tiesībsarga ieskatā nav izprotama likumdevēja tiesībpolitiskā izšķiršanās Kriminālprocesa likuma 573.panta otrajā daļā nosakot, ka jautājumu par nolēmuma pārbaudi kasācijas kārtībā izlemj Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta priekšsēdētāja norīkots viens tiesnesis. Lai gan Kriminālprocesa likuma 573.panta kārtībā pieņemtais lēmums par atteikumu pārbaudīt nolēmuma tiesiskumu nav uzskatāms par lietas izskatīšanu kasācijas kārtībā¹⁷, taču minētais lēmums sniedz galējo krimināltiesisko attiecību noregulējumu. Jānorāda, ka gan civilprocesā¹⁸, gan administratīvajā procesā¹⁹ jautājumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu lemj tiesnešu kolēģija triju tiesnešu sastāvā. Situācijā, kādā, ja kaut viens no tiesnešiem uzskatītu, ka lieta ir izskatāma kasācijas instancē, tiesnešu kolēģija pieņemtu lēmumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu. Līdzīgs regulējums ir iekļauts arī Satversmes tiesas likuma 20.panta pirmajā daļā, kas nosaka, ka pieteikumu izskata un par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu lemj kolēģija triju tiesnešu sastāvā izņemot šā likuma 7.¹ daļā noteikto gadījumu.

Tiesību uz taisnīgu tiesu garantijām, tostarp tiesībām uz pieeju tiesai, ir jābūt efektīvām, praksē saprātīgi īstenojamām, nevis teorētiskām²⁰. Iepazīstoties ar Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta statistikas datiem par 2017.gadu, secināms, ka lielākajā daļā lietu jeb 67% no kopējā izskatīto lietu skaita, ir pieņemts lēmums par atteikšanos pārbaudīt nolēmuma tiesiskumu kasācijas kārtībā²¹. Lai gan tiesībsarga rīcībā nav informācija par kasācijas sūdzībās ietverto pamatojumu, secināms, ka lielākajā daļā gadījumu, kad persona vēršas kasācijas instances tiesā, Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta tiesnesis atsakās ierosināt kasācijas tiesvedību.

Jānorāda, ka nepieciešamību pēc lietas koleģiālas iztiesāšanas kā tiesību uz taisnīgu tiesu garantu pamato ne tikai kriminālprocesa raksturs, bet arī nepieciešamība veicināt personas uzticēšanos tiesas pieņemtajam lēmumam un tiesu varai kopumā.

¹⁴ Autoru kolektīvs prof. R.Baloža vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa. VII nodaļa. Valsts kontrole. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013., 62.lpp.

¹⁵ Satversmes tiesas 2006.gada 14.marta sprieduma lietā Nr.2005-18-01 16.2.punkts, citēts pēc Satversmes tiesas 2010.gada 7.oktobra sprieduma lietā Nr.2010-01-01 17.punkta.

¹⁶ Satversmes tiesas 2010.gada 7.oktobra sprieduma lietā Nr.2010-01-01 17.punkts, citēts pēc Satversmes tiesas 2017.gada 11.oktobra sprieduma lietā Nr.2017-10-01 20.2. punkta.

¹⁷ Latvijas Republikas Augstākās tiesas 2010.gada 31.maija lēmuma lietā SKK-J-273/2010 secinājums

¹⁸ Skatīt: Civilprocesa likuma 464.panta pirmo daļu.

¹⁹ Skatīt: Administratīvā procesa likuma 338.panta pirmo daļu.

²⁰ Autoru kolektīvs prof. R.Baloža vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011., 125.lpp.

²¹ Augstākās tiesas darbības rādītāji. 2017.gads: Kopsavilkums. Pieejams:

http://at.gov.lv/files/uploads/files/4_Tiesvediba/Statistika/2017/AT%20Kopejie%20raditaji%202017_GALA.DOCX.pdf

Personas tiesību nodrošināšanai labvēlīgāks risinājums būtu situācijā, kad triju tiesnešu koleģiālā sastāvā tiktu pieņemts lēmums rezolūcijas formā. Tādējādi personai būtu pārlicība, ka, ja kaut viens no tiesnešiem uzskatīs, ka lieta ir izskatāma kasācijas instancē, tiesnešu kolēģija pieņemtu lēmumu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu.

Ievērojot minēto, Kriminālprocesa likuma 573.panta otrā daļa neatbilst Satversmes 92.panta pirmajam teikumam, ciktāl tā paredz jautājuma izlemšanu par kasācijas tiesvedības ierosināšanu vai atteikumu ierosināt kasācijas tiesvedību viena tiesneša sastāvā.

[7.] Tiesības uz motivētu tiesas lēmumu

Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē ir nostiprināta atziņa, ka tiesu nolēmumos ir jābūt atklātiem iemesliem, kādēļ tiesa lietas izskatīšanas gaitā ir nonākusi pie noteiktiem secinājumiem, iekļaujot nolēmumos pietiekamu pamatojumu. Nolēmumā iekļautā pamatojuma izvērsšana var būt atkarīga no pieņemtā nolēmuma būtības un konkrētās lietas apstākļiem²². Savukārt, vērtējot jautājumu no tiesību uz tiesas pieejamību nodrošināšanas, jāatzīmē, ka gadījumā, ja tiesa atsaka pieteikuma pieņemšanu, atteikumam ir jābūt pamatotam ar tiesību normām un balstītām uz objektīviem apstākļiem²³.

Attiecībā uz kasācijas instances tiesu nolēmumos iekļauto motivāciju, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka kasācijas tiesa ir izpildījusi savu pienākumu sniegt motivētu nolēmumu, atsaucoties uz noteiktu tiesību normu, kā arī nesniedzot izvērstāku pamatojumu, atsakot kasācijas tiesvedības ierosināšanu lietās par acīmredzami nepamatotas kasācijas sūdzības noraidīšanu²⁴. Minētais secinājums ir ietverts arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016.gada 13.oktobra spriedumā lietā *Talmane pret Latviju*²⁵, kurā tiesa vērtēja, vai Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta senatora paziņojumā par lēmumu, ar kuru pieteicējas kasācijas sūdzība nav pieņemta izskatīšanai kasācijas kārtībā, ir ietverts pietiekams pamatojums. Jāatzīmē, ka minētajā lietā Eiropas Cilvēktiesību tiesa nekonstatēja Konvencijas 6.panta pārkāpumu.

Lēmuma pieņemšana rezolūcijas veidā nozīmē to, ka lēmumā var norādīt tikai lēmuma pieņemšanas laiku un vietu, tiesas nosaukumu, sastāvu un tiesas secinājumu, likumam atļaujot lēmumā nenorādīt tā motivāciju. Tiesībsargs jau iepriekš ir paudis viedokli Satversmes tiesa lietā Nr.2013-02-01 "Par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2.punkta atbilstību Satversmes 92.panta pirmajam teikumam" norādot, ka,

²² Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 1999.gada 21.janvāra spriedums lietā *Garcia Ruiz v. Spain* Nr.30544/96, 26.pārgrāfs

²³ Autoru kolektīvs prof. R.Baloža vadībā. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011.,131.lpp.

²⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 21.marta spriedums lietā *Sale v. France*, Nr.39765/04, 17.pārgrāfs, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003.gada 28.janvāra lēmums lietā *Burg and Others v. France*, Nr.34763/02. Attiecībā uz konstitucionālās tiesas procesu – Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 16.oktobra lēmums lietā *Wildgruber v. Germany*, Nr.32817/02.

²⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2016.gada 13.oktobra spriedums lietā *Talmane pret Latviju*, Nr.47938/07, 32.pārgrāfs.

lai arī rīcības sēdes lēmumam nav jābūt ļoti izvērstam, tam tomēr vajadzētu saturēt kaut nelielu pieņemtā lēmuma motivāciju. Pretējā gadījumā arī sabiedrībā tiek vairota neuzticība tiesas pieņemtajiem lēmumiem²⁶.

Tiesībsarga ieskatā jautājums par Kriminālprocesa 573.panta trešajā daļā ietvertās rezolūcijas saturu ietilpst tiesību piemērotāju kompetencē. Rezolūcijas forma neaizliedz tiesnesim iekļaut nelielu pamatojumu, atklājot, kādēļ tiesnesis ir nonācis pie konkrētā secinājuma. Tiesībsargs ir iepazinies ar atsevišķiem Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta Kriminālprocesa likuma 573.panta kārtībā pieņemtajiem tiesnešu lēmumiem, kuros, neraugoties uz rezolūcijas formu, kasācijas sūdzības iesniedzējam ir motivēti izskaidrots, kādēļ nepastāv pamats kasācijas tiesvedības ierosināšanai. Tādējādi, ja tiesnesis ir izskaidrojis personai, kādēļ lieta nav izskatāma kasācijas tiesvedības kārtībā, tad lēmuma pieņemšana rezolūcijas formā nebūtu uzskatāma par acīmredzamu personas tiesību uz motivētu tiesas lēmumu pārkāpumu.

Apkopojot iepriekš minēto, Kriminālprocesa likuma 573. panta trešajā daļā noteiktā lēmuma rezolūcijas forma atbilst Satversmes 92. panta pirmajā teikumā noteiktajam.

Ar cieņu

Tiesībsarga vietā

Tiesībsarga vietniece

I.Piļāne

²⁶ Tiesībsarga viedoklis Satversmes tiesas lietā Nr.2013-02-01 "Par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.panta pirmajam teikumam".